

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, E Societate Iesv, In
Collegio Romano eiusdem Societ. olim Theologiæ
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales, De Sacramentis in ...**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1652

Disputatio XXII. De præcepto audiendi Missam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82340)

Diana
Nazar
Vega
Rodrig.

Adila.

dicunt, si motus durat per octo, vel decem dies, non esse obligationem supplendi per alium. Bonacina disp. 4. de Missa sacrificio q. ult. punct. 8. n. 17. id extendit ad quidecim dies, quod etiam sequitur Diana ibidem. Alij extendunt ad unum menssem, alij ad duos, pro qua sententia Diana affert verbum Nauar. lib. 1. de restitut. c. 2. n. 2. 10. quam ego probabilem existimo, & eam inuenio etiam apud Alfonso Vega in summa c. 28. de Missa, casu 14. & Rodriq. in summa c. 250. verb. *Missae*, conclus. 3. licet ob errorem scriptoris, vel typographi contrarium videatur dicere: sed ex contextu, & subsequentibus constat, hanc esse eius sententiam; quam etiam amplexus est P. Steph. Au la consultus de hoc casu in manuscripto, quod ego vidi. Rationes autem pro ea sententia videri possunt apud praedictos Auctores. Et haec sufficiat breuiter indicasse circa hos casus, qui practice quaesiti sunt, ex quibus ad plures alios responderi facile poterit.

DISPUT. XXII.

De praecepto audiendi Missam.

SECTIO I. *Ad quid obliget praeceptum audiendi Missam.*

SECTIO II. *De praesentia, intentione & attentione requisita ad Missam audiendam.*

Moc solum restat circa hoc sacrificium, de quo late Fagundez in 1. *Eccles. Praecepti* nos, supposito praecepto, aliqua magis dubia circa eius obseruantiam breuiter expedicimus.

SECTIO I.

Ad quid obliget praeceptum audiendi Missam.

I.

Certum est
dari praeceptum
audiendi Missam
diebus
festis.

Etum est, dari praeceptum audiendi Missam diebus festis, quod habetur in c. *Omnes fideles*, & c. *Missae*, de consecrat. dist. 1. & quamvis Suar. disp. 88. sect. 1. in princ. Fagundez lib. 1. de 1. *Eccles. Praecepti*, n. 1. & alij dicant, id esse de fide, non tamen apparet, quomodo possit esse de fide, id quod nulloquam à Deo reuelatum est; neque ex eo, quod ecclesia aliquid praecipiat, Deus reuelat, & ecclesiam id praecipisse sed sit nobis evidens humana euidencia, quantum sufficit ad obligandum nos absq; vlla probabili excusatione. Obligar autem hoc praeceptum non solum diebus Dominicis, sed aliis festis; quia ecclesia instituens aliquod festum, intendit praecipere eo die illum eundem cultum, qui praecipitur diebus Dominicis, in hoc enim consistit festiuitas illius diei. Obligar etiam hoc praeceptum omnes etiam Sacerdotes, & religiosos, vt ecclesiae consuetudo restatur, obligat grauius, quia materia ipsa grauis est; vt constat in eo, qui ex voto teneretur ad audiendam Missam, quem nemo excusaret ab obligatione graui. Obligar denique omnes baptizatos habentes vsum rationis, non amentes, aut paruulos, qui assentientiam humanam non possunt habere, nec catechumenos, qui ecclesiae praepceptis non obligantur. Quamuis vero non sit mere naturale, aut Diuinum, sed Ecclesiasticum; est tamen multum conforme legi naturali diuinæ, supposita institutione huius Sacrificij, & obligatione exhibendi cultum aliquem visibilem Deo.

Ad hoc obligantur omnes baptizati habentes vsum rationis.

2.

Quartus pri.

Hoc supposito, quaeritur primo quam Missam debeamus audire: Responderetur, quamlibet, siue hoc

siue illo ritu Catholico dicatur, hac vel illa lingua; quia praeceptum solum est de audienda Missa, & de certo est, satisfieri audiendo Missam etiam votu, & non de Festo aut Dominica occurrente. Rursus certum est, satisfieri audiendo Missam extra Parochiam; quia licet olim fortasse fuerit obligatio audiendi eam in Parochia; postea priuilegiis derogatum fuit illi obligationi; & licet in Trid. sess. 1. c. 4. dicatur, teneri fideles adire suas Parochias, vbi id commodè fieri potest, ad audiendum Verbum Dei; ibi tamen nihil dicitur de Missa audienda: & vniuersalis ecclesiae consuetudo ostendit, non esse receptam illam obligationem etiam quoad conciones eo quod fortasse id regulariter fieri commodè non poterat. Vnde in eodem Trident. sess. 2. *De rebus obseruandis in celebratione Missae* solum dicitur: *Monet Episcopus populum vt frequenter ad suas Parochias salte diebus Dominicis, ac maioribus festis accedant; & Congregatio sacra Concilij Tridentini declarauit, non posse Ordinarium multis, & paucis eorum populi ad audiendam Missam, aut concionem in propria Parochia, etiam in casu negligentiae, aut contumaciae, vt refert Azor. tom. 1. lib. 7. c. 8. quest. 6.*

Quaeritur secundo, quantam Missam debeat quis audire? Respondetur, totam, & integram, vt constat ex dicto c. *Omnes*, & aliis, quae affert Suarez sect. 1. in principio. Quae autem sit pars notabilis iudicanda ad peccatum mortale, si omittatur; communior nunc sententia docet, si omittatur ab initio vsque ad Euangelium exclusiue, non esse mortale, secus si omittatur etiam Euangelium. Ita Suar. sect. 2. Nauar. Sect. Tabien. Azor, quos refert, & sequitur Fagundez lib. 1. c. 6. Alij dicunt, non esse mortale, etiam si omittatur Euangelium, dummodo audiatur totum reliquum cum Euangelio ultimo inclusiue; quod probabile putant cum Nauar. Suar. Nugnus, Azor Rodriq. Graffius quos refert, & sequitur Bonacina disp. 4. de Missa sacrificio q. ult. punct. 11. n. 17. & verum fatetur Hurtado de Sacrificio Missae, disp. 3. difficult. 1. Vnde miror Lufium Turrianum nouissime in seculis p. 2. disp. 31. dub. 28. notare sententiam illam vt improbabilem, & temerariam. Certe hic Auctoritas magis rigide de sententiis Theologicis decernit, qui enim negat sententiam tot, & talibus fulticam Auctoribus probabilem esse; illud sane aduertunt bene, frustra exigi à Nauarro, quod postea per se ipsum Euangelium omisum legat: ea enim lectio priuata parum refert ad praeceptum audiendi Missam.

Quaeritur tertio, an qui non adesset Missae tempore consecrationis, & adesset omnibus aliis faceret? Videtur, quod non quia illa est pars essentialis, in qua essentialiter consistit substantia sacrificij, ergo qui tunc non adest, non adest oblacioni sacrificij. Respondeo loquendo per principia intrinseca, ita esse dicendum; quia tamen sub opinione est an essentia sacrificij consistat in Consecratione, vel comunione, vt supra vidimus; potest in praxi amplecti hanc vel illam sententiam; si tamen abesset consecrationis, & comunione tempore non satisficeret praecepto, imo si soli consecrationi, vel soli comunione desit, non debet iudicari de illa absentia iuxta mensuram temporis, quod illi correspondet, sicut si tanto tempore defuisset, quando legitur Epistola, vel dicuntur, v. g. orationes: non sunt enim homogeneae partes Missae, sed multum heterogeneae; & ideo illud breue tempus consecrationis & comunione longiori tempore aliarum partium, quod ipse Sacerdos magis obligatur ad non omitrendam vnam orationem ex Canone, quam quatuor ex ceteris ordinariis.

Ad quarto

Aduerto item circa hoc, quod licet presentia tē-
pore consecrationis exigeretur necessario ad satis-
faciendum huic praecepto; non debet idem dici
de eo, qui adesset quidem tunc, sed voluntarie di-
stractus etiam distractione exteriori: nam ille reue-
ra affuisset Sacrificio, & obtulisset sacrificium. Sicut
enim Sacerdos, qui voluntarie distractus consecra-
ret adhuc valide consecraret, & obtulisset vere Sa-
crificium: sic etiam Laicus assistens, vere obtulisset
cum Sacerdote Sacrificium, licet voluntarie distra-
ctus fuisset illo tempore; & licet peccasset aliunde
contra debitum attentionis, non tamen esset pec-
catum graue distracti pro breui illo tempore, licet
esset maior culpa, quam aequalis distractio in aliis
partibus Missae minus principalibus. Aduerte deni-
que, si Sacerdos ob suam deuotionem in Missa
per vnam horam vellet in *Memoria*, aut ante Com-
munionem orare mentaliter, si quis toto illo tem-
pore abesset, adhuc satisfaceret praecepto, quia ad-
huc Missa abique illa temporis parte esset integra.

Quaeritur quarto, an qui non potest Missa inte-
gra audire, quia venit, v.g. in medio Missae vltimae,
teneatur saltem audire illam partem, quae restat:
Alqui negant apud Dianam *2. tom. tract. 6. Miscell.*
resol. 69. ipse tamen affirmatiue respondet cum Suar-
ez in *presenti disp. 88. sect. 2.* & Sanchez in *Decalog.*
tom. 1. lib. 1. c. 19. n. 6. quod etiam docuit idem Sanch.
2. tom. Confil. lib. 7. c. 2. dub. 46. Ego distinguendum
censeo, nam vel potest adesse consecrationi, vel nō.
Si potest, credo quod teneatur illi adesse, quia illa
est pars principalis, & reliqua pertinent ad eius
complementum: si vero peracta sit consecratio, non
teneatur reliquae parti adesse: sic enim feria sexta
Hebdomadae sanctae non teneamur adesse officio
illius diei, etiam occurrente festo, quia deest con-
secratio: sed ille, qui veniret, peracta consecratione,
solum adesset communioni, & orationibus, quibus
etiam adesse possumus illa feria sexta; ergo non ma-
gis tenebimur adesse illi parti, quam illa feria sexta:
vtrique enim sit Communio à Sacerdote, vt mini-
stro publico, & nomine Ecclesiae, vt vidimus in su-
perioribus. Vnde probabiliter infero: qui nullo mo-
do posset adesse tempore consecrationis, licet pos-
set adesse omnibus aliis partibus, non obligari ad
eas audiendas. Ratio à priori est, quia adesse Missae,
vt videbimus non est solum corpore adesse, sed of-
ferre sacrificium simul cum Sacerdote offerente:
qui autem non adesset tempore consecrationis, non
offert sacrificium illud, nisi generali ratione, sicut
alii omnes fideles; ergo non obligatur ad assistendū
aliis partibus, sicut nec in die Parasceues obligatur
propter eandem rationem. Dixi tamen, qui nullo mo-
do posset adesse: nam si quis eo tempore ingressus
fuisset sacrificium, vt offerret aliquid ad cultum sa-
crificij necessarium, ille aliquomodo diceretur ades-
se consecrationi, & facere vnum corpus eum aliis,
qui assunt.

Quaeritur quinto, an qui audiret mediam Missam
vnius, v.g. post consecrationem vsque ad finem,
satisfaceret praecepto, audiendo postea ab alio vsque
ad consecrationem inclusive? Affirmant Nauarrus,
Eman. Sá, Sorus, Henric. Barthol. ab Angelo apud
Dianam. *1. tom. tract. 3. Miscell. resol. 18.* Eadem tenet
Maior, Agidius, Bellanus, Medina apud Fagundez
lib. 2. c. 6. n. 11. quibus adde Bonacinam *dicta disp. 4.*
q. vlt. punct. 11. n. 13. & Hurtadum *dict. disp. 5. diffinit.*
4. quia illa duae partes possunt constituere vnam
integram Missam: ordo autem partium inter se non
vincitur pertinere ad substantiam praecepti: sicut qui
recitat prius Laudes, quam Matutinum, aut prius
tercium nocturnum, quam primum, & secundum,
adhuc satisfecerit praecepto.

Hac sententia per principia extrinseca probabi-
lis est: contraria tamen est in rigore veras, quam te-
nent Azor, & Toletus, (qui male pro contraria ci-
tantur) & alij quos affert, & sequitur Fagundez *n.*
12. Suarez in *presenti disp. 88. sect. 2.* Coninch. in *pra-*
sent. q. 8. art. 6. n. 287. Ratione autem probatur, quia
ex illis duabus partibus non fit vnum sacrificium,
nec etiam sacrificium; nam si aliquod sacrificium
fit, vel fuit oblatum à primo Sacerdote, vel fuit ob-
latum à secundo, at neutrum fit, ergo aliud tertium;
ergo oblata fuerunt tria sacrificia; quod est falsum;
ergo ille non assuit alicui sacrificio.

Confirmatur, & explicatur primo, quia si Sacer-
dos hodie consecrat Eucharistiam, quam hodie non
sumit, sed sumit illam, quam heri consecrauit, pro-
culdubio non offert hodie integrum sacrificium;
nec in rigore celebrat Missam integram, sed ponit
substantiam vnius, & complementum alterius: vt
diximus *disp. 19. sect. 5. in fine.* Ergo consecratio v-
nius hostiae, & sumptio alterius non componunt;
nec integrant Missam; ergo qui assistit consecratio-
ni vnius materiae, & consumptioni alterius, non as-
sistit Missae; quia ex illis duabus partibus non po-
test constitui Missa, sed constat omnino ex conse-
cratione, & sumptione eiusdem victimae.

Confirmatur secundo ex Suarez; quia si Sacerdos
nunc consecrat corpus Christi solum, & post inter-
ruptionem moralem rediret ad aliud altare, & con-
secraret sanguinem, non diceretur fecisse Sacrum;
nec ex vtrique illa consecratione constitueretur Mis-
sa; ergo neque ex consecratione vnius, & consecra-
tione, vel consumptione alterius circa aliam mate-
riam constitui potest vera Missa.

Confirmatur tertio, quia si ille modus sufficit
ad satisfaciendum praecepto, sufficeret etiam, si eodē
tempore quis audiat priorem partem Missae ab vno,
& posteriorem ab alio in alio altari celebrante: sup-
pono enim, posse aliquem simul audire duas, & tres
Missas; poterit ergo simul audire duas partes, quae
constituunt integram Missam. Consequens autem
Suarez reputat valde absurdum, & quod nemo
concederet. Sed iam aliqui illud concesserunt, Bo-
nacinam *loc. cit.* cuius sententiam laudat Hurtado
illa diffinit. 4. & probabiliter dicit Molfesius in *summa*
tom. 1. tract. 3. c. 17. n. 36. in fine. Contrarium tamen
docent alij communiter, & merito: quia si potest si-
mul à duobus audire primam, & secundam partem
Missae, & ita constare vnam Missam; poterit simul
à tribus, vel à sex, vel à decem, ita vt intra duo minu-
ta, vel tria totam Missam integram audierit, & satis-
fecerit praecepto: sicut enim possunt coniungi duae
partes, poterunt & decem diuersorum Sacerdotum
Consequens autem videtur satis alienum à mente
omnium fidelium. Adde, quod posset aliquis eodē
modo satisfacere praecepto recitandi Horas, si si-
mul audiret à tribus Sociis tres Lectiones, vel à
nouem Sociis omnes nouem Lectiones, ab vno Ca-
pitulum, & ab alio Orationes, &c. quia non re-
quiritur attendere ad sensum, sufficit attendere ad
Deum, & audire: Consequens autem nemo concedet.
Et quidem Luisius Turrianus in *selectis p. 1. disp. 6.* Turriani
dub. 7. dicit, illam sententiam nec esse probabilem,
nec tutam circa duas partes Missae simul audiendas.

Vnde ad fundamenta contrariae sententiae re-
sponderetur ex laudibus, & Marutino recitatis ordi-
ne praepostero, posse bene constitui vnum officium
integrum, quia ad vnitatem orationis sufficit vni-
tas orantis, & perentis illa omnia: sic etiam ad vni-
tatem sacrificij requiritur vnitatis sacrificantis; qui
non est idē in casu nostro, sed duo Sacerdotes di-
uersi: sed et si esset idē Sacerdos, vt posset esse, quā-
do idē celebrat duas, vel tres Missas, adhuc nō esset

8.

Hac sententia
per principia
extrinseca est
probabilis.Contraria
tamen in ri-
gore vera.
Ratione proba-
bitur.

9.

Confirmatur
primo ex ex-
plicatur.Confirmatur
secundo.

10.

Confirmatur
tertio.

Bonacinam

Hurtado

Molfesius

Dixi si

Missae potest

audiri à duo-

bus, cur nō à

3. à 4. ad 6.

Turriani

11.

Ad funda-

menta contra-

ria sententia

respondetur.

idem sacrificium ex partibus duarum Missarum quia res oblata non esset omnino eadem: sicut si aliquis iugularet unam ovem, & combuteret alteram, non fieret holocaustum, ex illa iugulatione, & combustione: sic ex consecratione sub his speciebus, & consumptione sub aliis, non fit holocaustum; quia debet per holocaustum consummari victima secundum statum, quem habuit in prima parte eiusdem holocausti; ut constet in exemplo supra posito de Sacerdote consecrante unam hostiam, & sumere aliam; qui non dicitur celebrasse Missam integram, quia non consummavit idem, quod incepit sacrificare.

12.
Quæritur
de illo qui
habet Bullam
Cruciatæ.

Diana.

Henriquez.

13.
Contraria sen-
tentia mihi
videtur semper
visa est.

14.
Obiungitur.

Respondet
Suarez.

Melius respō-
detur.

Quæritur sexto, an qui habet Bullam Cruciatæ, qua conceditur facultas audiendi Missam tempore Interdicti, debeat ex obligatione audire Missam in Festis, & Dominicis. Negant plures: Avila, qui dicit fuisse sententiam Victoris, & Cani, Coninck, Alterius, Ledesma, Llamas, quos refert & sequitur Diana 1. tom. tract. 11. de Bulla Cruciatæ resolut. 2. & alij Doctores Salmanticensis, quos ita respondisse refert Henricus lib. 13. de Excommunicat. c. 48. n. 5. lit. D. & lib. 7. de Indulg. c. 13. n. 3. quia nemo cogitur uti suo privilegio; & quod in favorem alicuius conceditur, non debet in eius odium, & obligationem retorqueri; ergo Bulla Cruciatæ affert quidem potestatem, non tamen obligationem audiendi Missam.

Contraria sententia verior semper mihi visa est, quam tenent Suarez in præfati, disp. 88. sect. 6. Navar. Sor. Vivaldus, Medina, Henricus Eman. Rodrig. in explicat. Bullæ Petr. Cenedo, Valdes, Azor, Ant. Gomez, & alij, quos refert & sequitur Fagundes, in 1. præcept. lib. 1. c. 8. n. 5. probatur quia præceptum Ecclesiæ obligat ad audiendam Missam, quoties absque detrimento aliquis potest: ergo vnde cumque tollantur impedimenta, obligabitur, qui nullum profusus impedimentum habet inde, qui in carcere detinetur, & ideo excusatur ab audienda Missa si tamē à iudice concedatur illi licentia eundi ad Missam, teneatur ut ea licentia; quia iam non habet impedimentum; ergo similiter in casu nostro ablato impedimento Interdicti per facultatem Bullæ, succedit obligatio, quæ nunquam oblata fuerat, sed impedimentum ab ea excusabat. Confirmatur, quia si interdicta civitate, media pars illius ob præclarum aliquod obsequium Ecclesiæ præstitum absolueretur ab Interdicto, obligaretur certe illa pars ad audiendam Missam: sed in nostro casu omnes, qui Bullam accipiunt, ob obsequium Ecclesiæ præstitum, liberantur ab interdicto, vel in toto, vel quoad maiorem partem; ergo obligantur ad Missam.

Obiungitur: qui habet privilegium faciendo celebrare in Oratorio privato suæ domus, non obligatur ad utendum illo privilegio, quando cogitur domo non exire, licet reuera posset tunc audire Missam; ergo nec in nostro casu, P. Suarez. concessio antecedenti, negat consequentiam: sed difficile assignat differentiam inter utrumque casum. Quare consequenter, & in rigore negandum videtur antecedens; quia in illo etiam casu videtur præceptum audiendi Missam, quando absque detrimento audiri potest. Et confirmatur quia si die festo iter agentes pervenirent ad Eremitorium, quod Episcopus approbavit, ut posset in eo celebrare, quis dubitat, quod si adesset Sacerdos, deberet ibi celebrare, ut ipse, & alij satisfacerent præcepto Ecclesiæ? Cum ergo Oratorium domesticum supponatur ab Ordinario, vel Papa legitime approbatum, non excusatur à præcepto audiendi Missam, qui in eo potest commode Missam in Ecclesia audiendam, sed ad Missam, ubi cumque ea audiatur. Dices: ergo qui habet ex eadem Bulla Cruciatæ

privilegium, ut cum necessitate, & de Consilio vtriusque medici possit servare ieiunium comedendo carnes, & in reliquo servando requisita ad ieiunium, obligabitur ad ieiunandum cum carnibus etiam, quando habet causam legitimam ad illas comedendas: nam, posito illo privilegio, potest iam iste ieiunare; etiam si carnes comedat, ergo obligatur præcepto ieiunii.

Respondeo negando sequelam; quod ut melius intelligatur, & assignemus rationem à priori nostre sententiae, & differentiam, quæ potest esse in eiusmodi privilegiis, advertendum est, dupliciter posse per virtutem privilegij reddi aliquem capacem observationis præcepti, quod sine illo privilegio prius observare non poterat. Primo, si concessio privilegij mutet obiectum præcepti, & faciat, quod præceptum satisfiat per aliud opus, quod non erat in præcepto, Prius. Secundo, si non mutet obiectum præcepti, sed privilegium auferat impedimenta ad faciendum idem illud opus, quod prius præcipiebatur, non modo concurret privilegium in casu posito de ieiunio: facit enim, quod per aliud opus, quod non præcipiebatur, satisfiat præcepto ieiunii. Nam præceptum obligabat ad unicam comestionem absque carnibus, privilegium facit, quod per aliud minus, scilicet per unicam comestionem carniū satisfiat illi præcepto. Tunc autem privilegium non includit obligationem, quia præceptum de se non obligabat nec præcipiebat tale genus abstinentiæ, ut ex communis sententia suppono: ergo si imponeretur illa nova obligatio, imponeretur vtrique per privilegium, non per præceptum antecedens; & in hoc casu verum est quod privilegium non debet redundare in obligationem, & odium privilegiati. Hac de causa, si aliquis habeat privilegium anticipandi officium Divinum, ita ut hodie recitare posset totum officium crastinum, & ita satisfacere præcepto, non tamen teneatur ad utendum privilegio, & anticipandum etiam, si sciret, se crastina die habiturum impedimentum vel morbi, vel alterius generis, quod à recitatione excusaret. Item qui haberet privilegium in infirmitate committendi officium Divinum in Coronam B. Virginis, non teneatur uti illo privilegio, etiam si posset Coronam absque incommodo recitare. Ratio est eadem, quia præceptum secundum se non obligat ad recitandum die præcedenti, sed ad recitandum intra illam diem; neque obligat ad recitandum Coronam, sed officium: ergo si privilegium afferret obligationem recitandi die præcedenti, vel Coronam, afferret obligationem ad obiectum novum, ad quod præceptum de se non obligat.

Posteriori autem modo se habet privilegium, quando non variat obiectum præcepti, ut in casu nostro. Nam præceptum erat audiendi Missam die festo: privilegium autem non obligat ad aliud, sed aufert illud quod impediēte audire Missam die festo, & ea occasione facit indirecte, quod præceptum, ablato impedimento, obliget absque excusatione. Tale etiam est privilegium illud celebrandi in Oratorio privato: tale est privilegium obtinendi absolutionem à referuatis per Bullam Cruciatæ: quod qui habet, obligatur tempore debito ad utendum illo privilegio, & confitenda peccata referuata ante Communionem, quia si præceptum solum est confitendi sua peccata proprio Sacerdoti potenti absolvere, & absque privilegio excusaretur homo à Confessione referuatonum ob defectum Sacerdotis potentis absolvere: posito autem privilegio, non excusatur; quia potest poni contra quod præcipitur, & sic in aliis similibus, in quibus per privilegium non obligamur ad aliquid aliud, sed aufertur impedimentum ad illud idem, quod præceptum

præcepto præscribitur. Aduerto denique, licet Suae dicat, contrariam sententiam circa Missam non esse practice probabilem, hodie tamen tot Auctoribus eam amplectentibus, non posse improbabilitatis etiam practice notari.

18. Queritur septimo, an iter agentes, & peregrini, qui transeunt per locum, in quo est festum, obligentur ad audiendam Missam, si in loco, a quo veniunt & ad quem progrediuntur, non sit festum? Hæc questio generalis est ad omnia præcepta quomodo obligent viatores, & peregrinos, quam hic ex professo tractare non possumus de qua videri possunt Suarez de relig. tom. 1. lib. 2. cap. 14. Thom. Sanchez de Matrimon. lib. 3. disp. 18. & lib. 1. in Decalog. cap. 19. Fagundez de 1. præcepto, lib. 1. cap. 7. & 8. qui late de hoc tractant, & alij, quos congerit Diana 1. tom. tract. de Legib. resolut. 1. 3. 14. & 15. Ex quibus pro nostra materia inferitur, satis probabile esse, quod illi ad minus, qui sunt in transitu in aliquo loco prandendo v. g. vel pernoctando, non obligantur ad festum proprium illius loci, quod in loco sui domicilij non observatur. Quanta autem commoratio exigatur, ut obligentur ad seruandum ibi illud festum, variè sentiunt prædicti Doctores, qui videri possunt: est enim questio satis diffusa, & generalis, quæ magis pertinet ad tractatum de Legibus.

SECTIO II.

De præsentia, intentione, & attentione requisita ad Missam audiendam.

19. Certum est, requiri præsentiam aliquam humanam: item est, non requiri, quod visu percipiatur, vel auribus verba audiantur: nam cæcus, vel surdus adhuc missæ assistit, & satisfacit præcepto Si tamen aliquis incipiat Missam audire, & postea etiam involuntariè dormiat per notabilem eius partem, non satisfacit præcepto, ut cum alijs docet Thom. Sanchez 2. rom. Consilior. lib. 7. cap. 2. dub. 3. Imo addunt aliqui, si aliquis, dum Missam audit, raptum, vel ecstasim patiatur, quæ ab omni sensum via alienatus sit, non satisfacere præcepto audiendi Missam, quia negligens est præsentia humana, qualis existit iuxta Luitium Turrianum in Selectis part. 2. disp. 16. dub. 7.

20. Dubitari potest primo an requiratur, quod aliquis eo sit in loco, unde licet non videatur, videtur tamen possit Sacerdotem, & ea, quæ in Missa aguntur Respondetur negativè: nam qui in magna populi frequentia est post aliquam columnam, quæ impeditur à videndo altari, verè assistit illi Sacrificio: ut notat Fagundez lib. 2. c. 7. n. 3. & indicat Gaspar Hurtado in præsentia, disp. 5. difficult. 1. dicens, intelligi assistentiam humano modo, quæ quis assistat, vel audiendo, vel videndo, celebrantem, vel saltem ita committendo, vel sociando alios videntes, aut audientes, quantum ita sit extra ecclesiam (ut contingit, quando locus, in quo Missa celebratur, non capit multitudinem concurrentem, ad audiendam Missam) ut ex signis, & gestibus aliqua Missa colligi possit, & ad multitudinem assistentium consecratur moraliter pertinere. Quod explicare possumus per id, quod diximus, disp. 4. sect. 7. posse scilicet aliquam materiam consecrationis præsentem, ut possit consecrari, quando licet ipsa non videatur, coniungitur alijs partibus, quæ videntur, & ideo tota materia censetur sufficienter præsentem, dum tamen sit intra sphaeram distantie talem, ut non repugnet ratione distantie, quod demonstratur illo Pronomine, hoc, ut ibi explicuimus. Sic ergo in præsentia poterit aliquis dici præsentem Missæ,

quando est pars multitudinis, quæ dicitur præsentem, & coniungitur moraliter cum alijs, qui sunt in conspectu altaris; dum tamen distantia etiam tanta non sit, ut iam extrahat illum ab humana præsentia. Non sufficit ergo, esse aliquem intra eandem ecclesiam v. g. si in aliquo altari fiat Missa priuata in Basilica Romana S. Petri, non sufficit, si aliquis intra eandem ecclesiam habeat intentionem audiendi illam Missam, quam scit tunc dici in aliquo loco eiusdem templi: licet nec contra requiratur esse intra ecclesiam, ut audiri possit Missa, quæ in ea dicitur: sed totum hoc regulandum est per prudentis arbitrium ad indicandum, an homo dicatur moraliter præsentem illi actioni ita ut humano modo dicatur illi assistere. Ad hoc autem, ut dixi, non requiritur videre altare: nam Religiosi, qui in Choro cantant, non vident Sacerdotem, iuxta vsum Romanum, ubi Chorus Regularium haberi solet post altare maius, muro interposito; & tamen satisfaciunt præcepto: quia reuera assistunt moraliter illi Sacrificio, & vident partem posteriorem altaris Choro cōtēspōdentem.

Vnde obiter infero, quid dicendum sit de illo, qui ex fenestra, quam domi habet, videt Sacerdotem in Ecclesia ex aduerso celebrantem: nam hic ex fenestra assistit sufficienter, & satisfacit præcepto. Negare enim videtur Filiucius tom. 1. tract. 5. cap. 7. num. 209. cui subscribit Diana tom. 3. in eo edendo in tract. Miscellaneo Quod quidem verum iudicarem, quam fenestram, & ecclesiam intercedit platea, aut via nimis lata, quæ altare multum remotum reddat à fenestra: non placet tamen in vniuersum, quia potest contingere, esse adeo vicinam fenestram altari, ut moralem præsentiam non impediatur propterea factum in hoc nostro Collegio Romano habemus sacellum priuatum, cuius altare à fenestris domus aduersæ non plusquam 30. passus distat, & perinde ab illa fenestra audiri potest, vel percipi Missa, licet via publica intercedat, ac si intra ecclesiam paruum audiretur ab aliquo ibi existente. Videtur autem favere huic doctrinæ P. Iac. Gordonus tom. 2. Theolog. Moral. lib. 6. q. 7. c. 2. §. 3. n. 12.

Dubitarum secundo, an sit humano modo præsentem, & præcepto satisfaciat, qui eo tempore conficitur sacramentaliter. Suppono autem, non esse necessarium Confessionem, ita ut excuset ab obligatione audiendi Missam, sed posse vel differri, vel certe postea aliam Missam audiri Martini Bonacini disputat. 4. de Eucharistia quæ de Missæ Sacrificio, punct. 1. et num. 26. prius docuerat partem affirmantem, postea tamen melius considerata, docuit negantem cum Suarez diffus. 88. sect. 6. vers. Septimum caput: Azorio 1. p. lib. 7. cap. 7. questio 8. Quibus accedit nouissime P. Iac. Gordonus loco supra citato, n. 16. quod videtur omnino tenendum: quia quod ad id, quæ sit, ordinatur ad obsequium Dei, non facit illam compatibilem cum auditione Sacramentali: quin posset quis, dum audit Missam, consulere Patrem spirituales, vel Theologum circa casus suæ conscientie, posset inferuire agrotis, sternere ei locum, & his similia. Non sufficit ergo pietas actionis, si tamen sit talis, ut excludat attentionem ad Missam: nam licet tunc possit quis recitare Horas, vel alias orationes, non potest exercere actionem externam, quæ impedit cultum externum sacrificandi, seu ostendendi se assistentem Sacrificio, & coassistentem cum Sacerdote.

Præter præsentiam requiritur etiam intentio audiendi sacrum: nam licet quis velit manere in Ecclesia ad expectandum amicum, dum sit sacrum, non satisfacit præcepto, si non habet intentionem audiendi illam Missam. Hæc autem intentio non terminatur

Poterit dici
adquis præ
sens Missæ
quando est
pars multi
tudinis.

21.

Inferitur quid
dicendum sit de
eo qui videt
Sacerdotem ex
fenestra domus.

Diana.

22.

An qui conficitur sacramentaliter sit humano modo præsentem.

23.

Præter præsentiam requiritur intentio audiendi Missam.

natū solū ad actiōem externā, hanc enim etiā volebat ille alijs; sed vterius terminatur ad oblationem Sacrificij: vult enim homo offerre cum Sacerdote illud Sacrificiū, seu participare esse & communicare actiue, media sua assistentia, oblationi illius Sacrificij, orationibus, & alijs, quæ Sacerdos peculiariter nomine assistentium dicit.

Hinc infero primo, satisfacere præcepto illum, qui ex voluntate mala, & peccaminosa videndi formam ad finem turpem, venit ad audiendam Missam: nam licet peccet contra præceptum castitatis ponit totum, quod requiritur ad præceptum audiendi Missam. Item qui venit ex metu patris, vel domini, aut magistratualis non auditurus Missam: nam hic etiam ponit re ipsa totum, quod præcipitur, si in Ecclesia positus velit audire Missam. Si enim interius repugnaret, & noller consentire auditioni Missæ, si illa non esset actio humana, nec vellet etiam implicite offerre illud Sacrificium.

Infero secundo, illum, qui ignorat esse præceptū audiendi Missam, vel non vult satisfacere præcepto in hac Missa, sed postea audire aliam, ut satisficiat, si tamen vere vult audire hanc, eo ipso satisfacere præcepto, quia ad hoc non requiritur velle satisfacere, sed ponere, solum id, quod præcipitur, ut notant communiter Theologi. Nec necesse est postea reuocare voluntatem, & velle satisfacere præcepto per primam Missam ut indicauit Suar. in præfati, disp. 82, sect. 3. qui illud ex parte moderatus est 10. 2. de Relig. lib. 4. de Horis Canonicis, c. 16. n. 10. & sequentibus, decens, mutatione voluntatis non requiri ad realem adimplerionem præcepti: enim re ipsa præceptum fuerat impletum; sed ne peccet ille affectiue per affectum violandi præceptum, quantum est ex se. Cæterum nec ad hoc requiritur illa voluntas contrariā: nam si aliquis cum intentione audiendi aliam Missam, volebat satisfacere præcepto in prima; postea vero aduertens, se non obstante illa intentione, satisfacere se iam præcepto, non audiat aliam, nullo modo peccat etiam peccato violationis affectiue, licet nullam voluntatem habeat satisfaciendi præcepto per Missam auditam: videt enim, se non posse violare illud præceptum audita semel Missa: unde ergo habet affectum violandi illud?

Ultimo loco dicendum restat de attentione quæ præter intentionem requiritur ad obseruantiam huius præcepti, est autem eadem quæstio de attentione debita ad recitandum officium. Et quidem omnes concedunt, requiri attentionem aliquā. Difficultas rota est in determinata attentione requiritā. Est enim duplex attentio: altera externa, altera interna. Externa consistit in negatione distractionis externæ, id est, alicuius negotij, vel occupationis externæ, quæ ex se distrahere debeat mentem ab auditione Missæ: si quis in Missa depingere vellet, vel legere historiam, aut quæstiones speculatiuas, confabulari, ludere, & similia: tunc non haberet attentionem externam. Attentio interna consistit in applicatione interna mentis ad Missam, vel horas: quæ assignari solet triplex; prima infima ad verba integre profertenda suo debito ordine; secunda melior, ad censum verborum; tertia optima, ad effectum hoc est, ad Deum, & ad res Diuinas contemplan- das.

His suppositis, prima sententia satis communis docet, requiri ex præcepto graui attentionem non solum externam, sed internam; quare peccaret mortaliter, qui voluntariè internam mentis euagationem, & distractionem per partem Missæ, vel officij notabilem haberet. Hanc tenent Suar. de lib. 4. de Horis Can. c. 26. Vasquez in 1. 2. tom. 2. disp. 160. num. 30. & 31. & in Opusculis, tract. de Benefic. 3. §. 1. So-

rus, Nauarrus, Medina, Malderus, Nauarra, Caietani, Viguerius, & alij innumeri, quos refert Diana 1. tom. Distinct. de Horis Canonicis, resolut. 2. Thom Sanchez in Opusculis, tom. 1. lib. 7. c. 2. dub. 28. imo Turrianus in Selectis disp. Centur. 4. in Censuris, dub. 28. & 29. disp. 31. dub. 15. contrariam sententiam improbabilem, & perniciosam appellat. Sed iam monui hunc Auditorē excedere in huiusmodi censuris.

Contrariam enim sententiam docuerunt non solum Recentiores, sed antiquiores multi, & grauissimi: Syluester Missa, 2. quæst. 6. Durandus, Ioan. de Medina, S. Antonius, Angelus, Paludan, Rosella, Ioan. an. Valerius, & alij, quos congerit & sequitur idem Diana loco citato. Eandem docent Agid. Coninch. in præfati, quæst. 83. art. 6. n. 29. 1. Ga. par Hurtado in præfati, disp. 5. difficult. 2. & probabilem dicit Lessius lib. de inst. cap. 37. dub. 1. n. 63. Henriquez lib. 9. cap. 1. §. 5. in Clossia, tit. P. Victorellus in Summam Theologiæ, Layman lib. 4. tract. 1. lib. 5. n. 10. Unde non videtur sibi coherere, quæ Fagundez dicit de hac sententia dist. lib. 2. c. 7. n. 6. vbi ait: Sunt aliqui nouiores, qui existimant, eos, qui inter ipsum sacrum sponte diuagantur mente, & cogitatione, non attendendo ad Missam, satisfacere præcepto, &c. Hi autem sunt Durandus, Paludan, Rosella, Angelus, S. Antonius, Summa Pissina, & Syluester. Hæc Fagundez, apud quem si huiusmodi appellationes, non scio, qui venient nomine antiquiorum, nisi fortasse Plato, Pythagoras, & Zenon.

Non magis coheret, quæ in hoc puncto docet Sanchez loco supra citato: nam, n. 6. versus finem, dicit, Sacramentum orationem etiam sine ulla attentione esse actum religionis, quoad substantiam; quod quidem n. 9. non negat sed iterum concedit, & negat consequentiam. At vero n. 9. ut probet suam sententiam, dicit orationem sine attentione non esse orationem, sed merum sonum: quomodo enim potest esse merus sonus, si ipse fatetur, esse verum actum religionis, quoad substantiam?

Hinc ergo desumitur præcipua ratio pro hac sententia, quam ego etiam probabilem existimo: quænam potissimum fundamentum, quo Auctores contrariæ sententiæ vtuntur, loquentes de Horis Canonicis, consistit in hoc, quod attentio est de substantia orationis, ita ut absque attentione non sit substantialiter oratio, ut contendit Suar. ibi c. 16. n. 1. & alij communiter: hoc autem principium videtur non solum gratis, sed falso supponi. Omnes enim debemus fateri, orationem posse substantialiter consistere absque attentione actuali interna, quod quidem multis rationibus probare possumus.

Primo, à posteriori: quia si defectus attentionis mentalis tolleretur substantiam orationis, ergo si Sacerdos ministrans Sacramentum Extreme Vnctionis admitteret sponte aliquam mentis euagationem, quando profert verba formæ: per istam sanctam orationem, &c. Sacramentum non esset validum, licet ipse ab initio habuisset intentionem conferendi Sacramentum, nec eam inquam reuocasset. Probo hoc quælam; quia forma illius Sacramenti debet esse de precatória, per quam minister orat exteriori, ut colitur ex verbis illis Iacobi Apostoli: Inducite Presbyteros Ecclesiæ, orent: &c. & oratio fides, salubritas, firmitas, &c. Vbi etiam non est oratio, non manet substantia illius Sacramenti: ergo si defectus attentio- nis internæ tollit substantiam orationis, non manet Sacramentum validum. Consequens autem non potest existimo concedendum ab aduersariis, nec potest absque maximo absurdo concedi; esset enim contra doctrinam generalem omnibus Sacramentis ad quorum valorem solum exigitur prolatio formæ super debitam materiam à ministro habente potestatem

Ille etiā sa-
tisfacit præ-
cepto qui ve-
nit ad audien-
dam Missam
ex fine malo

24.
Ille enim qui
ignorat esse
præceptum
audire, vere
satisfacit.

Suar.

25.

Difficultas
est in deter-
minanda at-
tentione requi-
rita.
Duplex in-
ternæ, externæ
& inter-
næ.

26.

Prima sententia
docet requiri
sub præcepto
grauissimam
que.
Suar.
Vasq.

externo, & visibili bono, non de obiecto indifferenti, qualis esset mera lectio illorum verborum. Præcipit ergo Ecclesia veram orationem, quidquid aliqui falso negauerint; præcipit assistentiam religiosam, seu cultum Dei per oblationem Sacrificij; & per consequens intentionem orandi, assistendi, offerendi; sine qua actus externus non est cultus externus Dei. Ad hoc autem non requiritur, ut vidimus, attentio interior, cum sine illa possit esse oratio, & verus cultus religiosus Dei. Quamuis ergo Ecclesia illam etiam attentionem internam possit præcipere, non deberemus de facto id asserere, cum solum præcipiatur cultus religiosus Dei, orando, vel assistendo Missæ, quod licet non ita perfecte; potest tamen quoad substantiam dari absque attentione interna.

39.
Arguunt
cundo.

Hec argu-
tum minus
probat.

Secundo arguunt, quia oratio est eleuatio mentis in Deum; ergo si præcipitur vera Oratio, præcipitur vera eleuatio mentis in Deum; ergo prohibetur distractio mentis, qua impediatur omnino illam eleuationem. Hoc argumentum probat, ut vidimus, non solum distractionem voluntariam, sed etiam involuntariam tollere substantiam orationis; quia non minus per hanc, quam per illam tollitur eleuatio mentis in Deum. Quamuis enim maneat quasi affectiue eleuatio ex vi voluntatis prioris; non tamen manet eleuatio actu, & effectiue; ac per consequens diceretur homo affectiue, non cum effectu orare, quando recitat distractus, etiam sine culpa. Omnes ergo debemus dicere, orationem esse eleuationem mentis in Deum eo modo, quo adoratio est nota summisionis. Sicut enim adoratio interna est nota interna summisionis, & adoratio externa est nota externa summisionis; ad quod non requiritur, quod nunc sit actu explicite submissio interna; possumus enim per genuflexionem presentem significare summisionem internam, quam habuimus explicite paulo ante, quando nos applicuimus ad totam illam actionem exercendam: sic oratio interna est eleuatio interna actualis; oratio vero externa est signum externum eleuationis internæ, siue presentis, siue præcedentis, quam volumus significare per illas voces. Et hoc quidem necessarium est, quotiescumque est ve-

ra oratio, & non ficta, qua fingimus non desiderare in corde aliquid à Deo, quod reuera non desideramus.

Dices, impossibile esse, quod aliquis actu ore exteriùs, quin etiam interius de eodem obiecto cogit. Interam motus ille laborum, & prolatio vocum debet procedere ex aliquo imperio actuali voluntatis: labia enim non possunt se à seipsis mouere voluntas autem imperans illum motum, debet habere aliquem finem; non potest autem habere alium, nisi ut exprimat, & significet per voces orationis vocalis, quod in corde desiderat; ergo quoties oratio vocalis continuatur humano modo, datur attentio interna, vel certe, si cessat talis attentio, prolatio interna, vel certe amplius oratio, quia non procedit ex intentione loquendi, & exprimiendi Deo desideria, sed ex alio fine diuerso.

Respondeo, hoc argumento probari, non sine fundamento dixisse Patre Agidum non. 301. re. 1. p. 1. sa conuenire multos ex aduersariis, & solum de nomine videri dissensum. Exigunt enim attentionem internam, sed solum ad verba, & talem, ut sufficiat, ne aliquis se exponat periculo male, ac perturbare verba pronuntiandi, aut omittendi; quæ certe attentio haberi potest ab eo, qui etiam voluntati cogitaret tunc de questione aliqua metaphysica, vel alia re simili. Fatemur ergo, quoties oratio vocalis continuatur, dari aliqualem attentionem internam: sed hæc est aliquando adeo tenuis, ut merito nolint eam aduersarij aliqui vocare attentionem; quando exigunt attentionem ex obligatione, intelligunt de attentione magis formali, & explicite; quam tamen nos dicimus non posse voluntarie omitti absque culpa veniali propter irreuerentiam, quæ intercedit si Deum alloquaris exteriùs, mente omnino ad alia distractus; non tamen constare de obligatione sub peccato mortali, cum adhuc maneat substantialiter oratio, quod à fortiori procedit in auditione Missæ, in qua minus videtur requiri ad assistentiam humanam.

Et hæc dicta sint satis de Venerabili Eucharistiæ Sacramento ad eius gloriam sempiternam: quæ omnia S. Romanæ Ecclesiæ censuræ iudicioque subiecta sint.

Finis Tractatus de Sacramento Eucharistiæ.

INDEX